

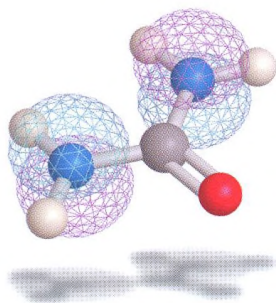
Obsah

1	Struktura a vazba	1
2	Polární kovalentní vazby; kyseliny a báze	29
3	Organické sloučeniny: Alkany a cykloalkany	68
4	Stereochemie alkanů a cykloalkanů	103
5	Přehled organických reakcí	135
6	Alkeny: struktura a reaktivita	169
7	Alkeny: reakce a syntéza	206
8	Alkyny: Úvod do organické syntézy	246
9	Stereochemie	275
10	Halogenalkany	316
11	Reakce halogenalkanů. Nukleofilní substituce a eliminace	343
12	Určování struktury: hmotnostní spektrometrie a infračervená spektroskopie	393
13	Určování struktury: nukleární magnetická rezonance	424
14	Konjugované dieny a ultrafialová spektroskopie	464
15	Benzen a aromaticita	498
16	Chemie benzenu: Elektrofilní aromatická substituce	528
	Organické reakce: Stručný přehled	578
17	Alkoholy a fenoly	587
18	Etery a epoxidy, thioly a sulfidy	639
	Přehledný úvod ke karbonylovým sloučeninám	672
19	Aldehydy a ketony: nukleofilní adiční reakce	682
20	Karboxylové kyseliny a nitrily	737
21	Funkční deriváty karboxylových kyselin a nukleofilní acylová substituce	770
22	Substituční reakce v α -poloze karbonylové skupiny	820
23	Aldolizace karbonylových sloučenin	854
24	Aminy	892
25	Biomolekuly: Sacharidy	942
26	Biomolekuly: aminokyseliny, peptidy a bílkoviny	985
27	Biomolekuly: lipidy	1027
28	Biomolekuly: heterocykly a nukleové kyseliny	1060
29	Organická chemie metabolických procesů	1094
30	Orbitaly a organická chemie: pericyklické reakce	1134
31	Syntetické polymery	1159
	DODATEK A: Názvosloví polyfunkčních organických sloučenin	A-1
	DODATEK B: Konstanty kyselosti některých organických sloučenin	A-9
	DODATEK C: Slovník základních pojmů	A-11
	DODATEK D: Odpovědi k úlohám v textu	A-35
	DODATEK E: Nobelovy ceny udělené za chemii	A-57
	REJSTŘÍK	I-1

Obsah

1

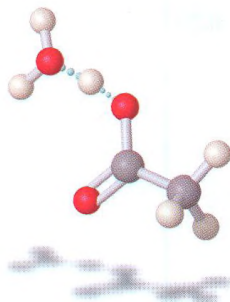
Struktura a vazba

- 1.1 Struktura atomů 3
  - 1.2 Struktura atomů: orbitaly 3
  - 1.3 Struktura atomů: elektronové konfigurace 5
  - 1.4 Vývoj teorie chemické vazby 6
  - 1.5 Povaha chemických vazeb 7
  - 1.6 Teorie kovalentních vazeb 10
  - 1.7 Hybridizace: orbitaly sp^3 a struktura methanu 11
  - 1.8 Hybridizace: orbitaly sp^3 a struktura ethanu 12
  - 1.9 Hybridizace: orbitaly sp^2 a struktura ethenu 13
  - 1.10 Hybridizace: orbitaly sp a struktura ethynu 16
  - 1.11 Hybridizace atomu dusíku a kyslíku 17
  - 1.12 Teorie molekulových orbitalů 19
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: CHEMIKÁLIE, TOXICITA A OHROŽENÍ 20
- Souhrn a klíčové pojmy 21
- Úlohy 23

2

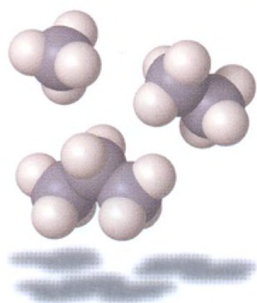
Polární kovalentní vazby; kyseliny a báze

- 2.1 Polární kovalentní vazby: elektronegativita 29
  - 2.2 Polární kovalentní vazby: elektrický dipólový moment 32
  - 2.3 Formální náboje 34
  - 2.4 Rezonance 37
  - 2.5 Pravidla pro psaní rezonančních struktur 38
  - 2.6 Kreslení rezonančních struktur 40
  - 2.7 Kyseliny a báze: Brønstedova definice 43
  - 2.8 Síla kyselin a bází 45
  - 2.9 Použití hodnot pK_a k předpovídání acidobazických reakcí 46
  - 2.10 Organické kyseliny a organické báze 48
  - 2.11 Kyseliny a báze: Lewisova definice 51
  - 2.12 Kreslení chemických struktur 55
  - 2.13 Molekulové modely 57
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: ALKALOIDY: PŘÍRODNÍ BÁZE 58
- Souhrn a klíčové pojmy 59
- Úlohy 60

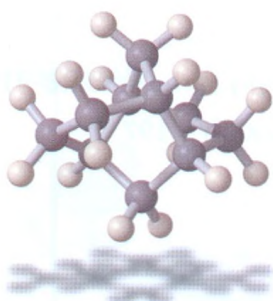

3

**Organické sloučeniny:
Alkany a cykloalkany**

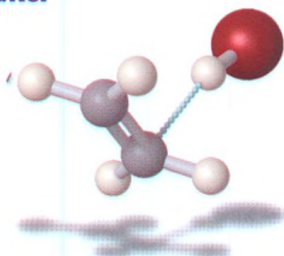
- 3.1 Funkční skupiny 68
- 3.2 Alkany a isomery alkanů 74
- 3.3 Alkylové skupiny 77
- 3.4 Názvosloví alkanů 80
- 3.5 Vlastnosti alkanů 86
- 3.6 Cykloalkany 88
- 3.7 Názvosloví cykloalkanů 89
- 3.8 Isomerie *cis-trans* cykloalkanů 92
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: BENZÍN 94**
- Souhrn a klíčové pojmy 96
- Úlohy 97

4

**Stereochemie alkanů a
cykloalkanů**

- 4.1 Konformace ethanu 103
- 4.2 Konformace propanu 105
- 4.3 Konformace butanu 106
- 4.4 Stabilita cykloalkanů: Baeyerova teorie pnutí 109
- 4.5 Povaha pnutí v kruzích 111
- 4.6 Cyklopropan: pohled z hlediska orbitalů 112
- 4.7 Konformace cyklobutanu a cyklopentanu 113
- 4.8 Konformace cyklohexanu 115
- 4.9 Axiální a ekvatoriální vazby v cyklohexanu 116
- 4.10 Konformační pohyblivost cyklohexanu 118
- 4.11 Konformace monosubstituovaných cyklohexanů 119
- 4.12 Konformační analýza disubstituovaných cyklohexanů 122
- 4.13 Vaničková konformace cyklohexanu 125
- 4.14 Konformace polycyklických molekul 126
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: MOLEKULOVÁ MECHANIKA 128**
- Souhrn a klíčové pojmy 129
- Úlohy 130

5

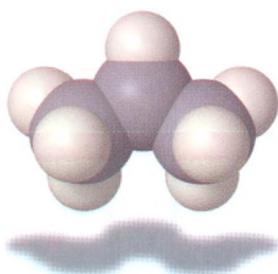
**Přehled organických
reakcí**

- 5.1 Typy reakcí organických sloučenin 135
- 5.2 Jak probíhají organické reakce: mechanismy reakcí 136
- 5.3 Radikálové reakce a jakým způsobem probíhají 138
- 5.4 Iontové reakce a jakým způsobem probíhají 139
- 5.5 Příklad iontové reakce: adice HBr na ethen 144
- 5.6 Používání zahnutých šipek v mechanismech iontových reakcí 147
- 5.7 Popisujeme reakci: rovnováhy, rychlosti a energetické změny 150
- 5.8 Popisujeme reakci: disociační energie vazeb 153

5.9	Popisujeme reakci: energetické diagramy a přechodové stavy	155
5.10	Popisujeme reakci: meziprodukty	158
	CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: VÝBUŠNINY	160
	Souhrn a klíčové pojmy	162
	Úlohy	163

6

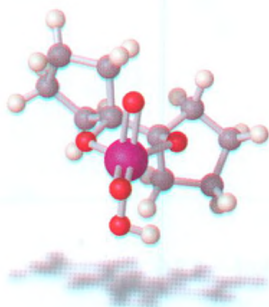
Alkeny: struktura a reaktivita

6.1	Průmyslová výroba a využití alkenů	170
6.2	Výpočet stupně nenasycenosti	171
6.3	Názvosloví alkenů	173
6.4	Elektronová struktura alkenů	175
6.5	Isomerie <i>cis-trans</i> v alkenech	176
6.6	Pravidla posloupnosti: konfigurační symboly <i>E</i> a <i>Z</i>	177
6.7	Stabilita alkenů	181
6.8	Elektrofilní adiční reakce alkenů	184
6.9	Orientace při elektrofilních adicích: Markovnikovovo pravidlo	187
6.10	Struktura a stabilita karbokationtů	190
6.11	Hammondův postulát	192
6.12	Potvrzení mechanismu elektrofilní adice: přesmyky karbokationtů	195
	CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: TERPENY: PŘÍRODNÍ ALKENY	197
	Souhrn a klíčové pojmy	198
	Úlohy	199

7

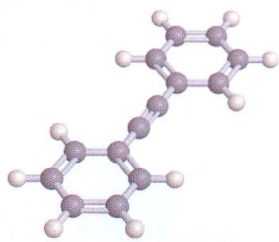
Alkeny: reakce a syntéza

7.1	Příprava alkenů: ukázka eliminačních reakcí	207
7.2	Adice halogenů na alkeny	208
7.3	Tvorba halogenhydrinů	210
7.4	Hydratace alkenů: hydroxymerkurace	212
7.5	Hydratace alkenů: hydroborace	215
7.6	Adice karbenů na alkeny: syntéza cyklopropanů	219
7.7	Redukce alkenů. Hydrogenace	222
7.8	Oxidace alkenů. Hydroxylace a štěpení	224
7.9	Biochemické adiční reakce na alkeny	227
7.10	Adice radikálů na alkeny: Polymery	228
	CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: PŘÍRODNÍ KAUČUK	233
	Souhrn a klíčové pojmy	234
	Přehled reakcí	235
	Úlohy	237

8

Alkyny: Úvod
do organické syntézy

- 8.1 Elektronová struktura alkynů 246
- 8.2 Názvosloví alkynů 247
- 8.3 Příprava alkynů. Eliminační reakce dihalogenderivátů 248
- 8.4 Reakce alkynů. Adice HX a X₂ 249
- 8.5 Hydratace alkynů 250
- 8.6 Redukce alkynů 254
- 8.7 Oxidační štěpení alkynů 256
- 8.8 Acidita alkynů: Vznik acetylidových aniontů 257
- 8.9 Alkylace acetylidových aniontů 258
- 8.10 Úvod do organické syntézy 260

CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: UMĚNÍ ORGANICKÉ SYNTÉZY 265

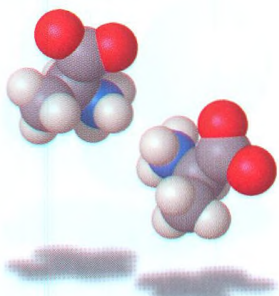
Souhrn a klíčové pojmy 266

Přehled reakcí 266

Úlohy 268

9

Stereochemie

- 9.1 Enantiomery a tetraedrický atom uhlíku 275
- 9.2 Chiralita 277
- 9.3 Optická aktivita 280
- 9.4 Pasteurův objev enantiomerů 281
- 9.5 Pravidla posloupnosti a označování konfigurace 282
- 9.6 Diastereoizomery 287
- 9.7 *meso*-Sloučeniny 288
- 9.8 Molekuly s více než dvěma stereogenními centry 290
- 9.9 Fyzikální vlastnosti stereoizomerů 291
- 9.10 Racemáty a jejich dělení 291
- 9.11 Stručný přehled isomerie 293
- 9.12 Sterický průběh reakcí: adice HBr na alkeny 295
- 9.13 Sterický průběh reakcí: adice Br₂ na alkeny 296
- 9.14 Sterický průběh reakcí: adice HBr na chirální alken 298
- 9.15 Neuhlíkové atomy jako stereogenní centra 299
- 9.16 Chiralita v přírodě 300
- 9.17 Prochiralita 301

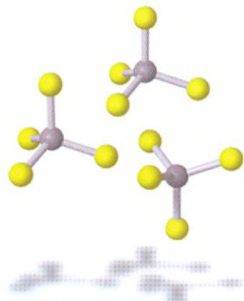
CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: CHIRÁLNÍ LÉČIVA 304

Souhrn a klíčové pojmy 305

Úlohy 306

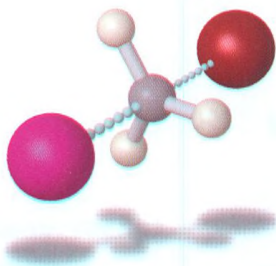
10

Halogenalkany

- 10.1 Názvosloví halogenalkanů 317
  - 10.2 Struktura halogenalkanů 319
  - 10.3 Příprava halogenalkanů 319
  - 10.4 Radikálová halogenace alkanů 320
  - 10.5 Bromace alkenů v allylové poloze 323
  - 10.6 Stabilita allylového radikálu: opět rezonance 325
  - 10.7 Příprava halogenalkanů z alkoholů 327
  - 10.8 Reakce halogenalkanů. Grignardova činidla 329
  - 10.9 Reakce organokovových sloučenin s organickými halogenderiváty 330
  - 10.10 Oxidace a redukce v organické chemii 332
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: PŘÍRODNÍ ORGANICKÉ HALOGENERIVÁTY 335**
- Souhrn a klíčové pojmy 336
  - Přehled reakcí 336
  - Úlohy 338

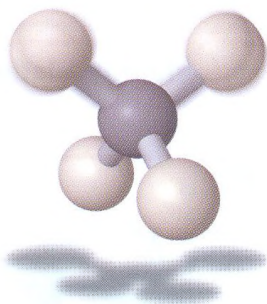
11

**Reakce halogenalkanů.
Nukleofilní substituce
a eliminace**

- 11.1 Objev Waldenova zvratu 343
  - 11.2 Sterický průběh nukleofilní substituce 344
  - 11.3 Kinetika nukleofilní substituce 346
  - 11.4 Reakce S_N2 347
  - 11.5 Význačné rysy S_N2 -reakcí 349
  - 11.6 Reakce S_N1 356
  - 11.7 Kinetika S_N1 -reakce 357
  - 11.8 Sterický průběh S_N1 -reakce 359
  - 11.9 Význačné rysy S_N1 -reakcí 361
  - 11.10 Eliminační reakce halogenalkanů. Zajcevovo pravidlo 367
  - 11.11 Reakce $E2$ 369
  - 11.12 Eliminační reakce a konformace cyklohexanu 372
  - 11.13 Deuteriový izotopový efekt 374
  - 11.14 Reakce $E1$ 374
  - 11.15 Souhrn reaktivity: S_N1 , S_N2 , $E1$, $E2$ 376
  - 11.16 Využití substitučních reakcí v syntéze 378
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: SUBSTITUČNÍ REAKCE
V ŽIVÝCH ORGANISMECH 380**
- Souhrn a klíčové pojmy 381
  - Přehled reakcí 382
  - Úlohy 383

12

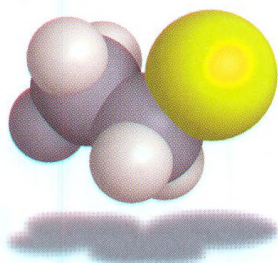
**Určování struktury:
hmotnostní spektrometrie
a infračervená
spektroskopie**

- 12.1 Hmotnostní spektrometrie 394
- 12.2 Interpretace hmotnostních spekter 396
- 12.3 Fragmentace v hmotnostních spektrech 397
- 12.4 Chování některých funkčních skupin v hmotnostních spektrech 400
- 12.5 Spektroskopie a elektromagnetické spektrum 403
- 12.6 Infračervená spektroskopie organických sloučenin 406
- 12.7 Interpretace infračervených spekter 407
- 12.8 Infračervená spektra uhlovodíků 411
- 12.9 Infračervená spektra běžných derivátů uhlovodíků 412

**CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: CHROMATOGRAFIE:
ČIŠTĚNÍ ORGANICKÝCH SLOUČENIN 415**

- Souhrn a klíčové pojmy 417
- Úlohy 417

13

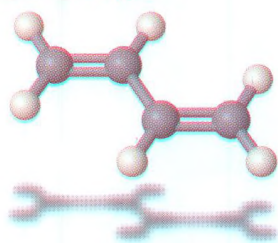
**Určování struktury:
nukleární magnetická
rezonance**

- 13.1 Nukleární magnetická rezonance 424
- 13.2 Podstata NMR-spektroskopie 426
- 13.3 Chemický posun 429
- 13.4 Spektroskopie ^{13}C NMR: akumulace spekter a FT-NMR 431
- 13.5 Charakteristické rysy ^{13}C NMR-spektroskopie 432
- 13.6 Technika DEPT v ^{13}C NMR-spektroskopii 434
- 13.7 Použití ^{13}C NMR-spektroskopie 437
- 13.8 Spektroskopie ^1H NMR a ekvivalence protonů 438
- 13.9 Chemické posuny v ^1H NMR-spektrech 440
- 13.10 Integrace ^1H NMR-spektra: počet atomů vodíku 443
- 13.11 Spin-spinové štěpení v ^1H NMR-spektrech 443
- 13.12 Složitější spin-spinové štěpení signálů 448
- 13.13 Použití ^1H NMR-spektroskopie 451

CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: NMR-ZOBRAZOVÁNÍ 452

- Souhrn a klíčové pojmy 452
- Úlohy 453

14

**Konjugované dieny
a ultrafialová
spektroskopie**

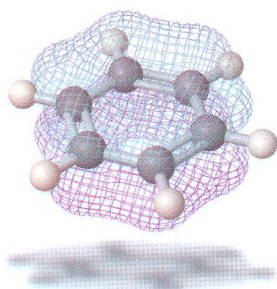
- 14.1 Příprava a stabilita konjugovaných dienů 465
- 14.2 Popis buta-1,3-dienů molekulovými orbitály 467
- 14.3 Elektrofilní adice na konjugované dieny: allylové karbokationty 469
- 14.4 Kinetické a termodynamické řízení reakcí 472
- 14.5 Dielsova–Alderova cykloadiční reakce 474
- 14.6 Charakteristické rysy Dielsovy–Alderovy reakce 475
- 14.7 Polymery dienů: Přírodní a syntetické kaučuky 480
- 14.8 Stanovení struktury konjugovaných systémů:
ultrafialová spektroskopie 482

- 14.9 Ultrafialové spektrum buta-1,3-dienů 483
 14.10 Interpretace ultrafialových spekter. Vliv konjugace 485
 14.11 Konjugace, barevnost a chemie vidění 486
CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: FOTOLITOGRAFIE 488
 Souhrn a klíčové pojmy 489
 Přehled reakcí 490
 Úlohy 490

15

Benzen a aromaticita

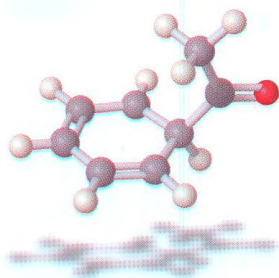
- 15.1 Zdroje aromatických uhlovodíků 499
 15.2 Názvosloví aromatických sloučenin 500
 15.3 Struktura a stabilita benzenu 502
 15.4 Molekulově-orbitalový popis benzenu 504
 15.5 Aromaticita a Hückelovo pravidlo $4n + 2$ 505
 15.6 Aromatické ionty 507
 15.7 Aromatické heterocykly: pyridin a pyrrol 510
 15.8 Proč $4n + 2$? 512
 15.9 Polycyklické aromatické sloučeniny: naftalen 514
 15.10 Spektroskopie aromatických sloučenin 515

**CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: ASPIRIN, NESTEROIDNÍ
 PROTIZÁNĚTLIVÁ LÉČIVA A INHIBITORY COX-2 519**

Souhrn a klíčové pojmy 520
 Úlohy 521

16

Chemie benzenu: Elektrofilní aromatická substituce

- 16.1 Bromace aromatických kruhů 529
 16.2 Další aromatické substituční reakce 532
 16.3 Alkylace aromatických sloučenin: Friedelova–Craftsova reakce 535
 16.4 Acylace aromatických sloučenin 538
 16.5 Substituční efekty v substituovaných aromatických sloučeninách 539
 16.6 Vysvětlení vlivu substituentů 543
 16.7 Trisubstitované benzeny: aditivita efektů 549
 16.8 Nukleofilní aromatická substituce 551
 16.9 Benzyn 553
 16.10 Oxidace aromatických sloučenin 555
 16.11 Redukce aromatických sloučenin 558
 16.12 Syntéza trisubstituovaných benzenů 559

CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: KOMBINATORIÁLNÍ CHEMIE 564

Souhrn a klíčové pojmy 566
 Přehled reakcí 566
 Úlohy 569

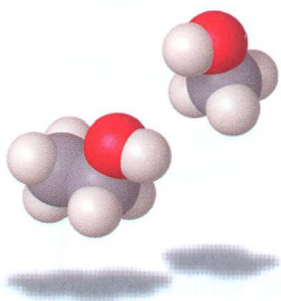

Organické reakce: Stručný přehled

- I. Přehled typů organických reakcí 578
- II. Přehled mechanismů organických reakcí 582
- Úlohy 586

17

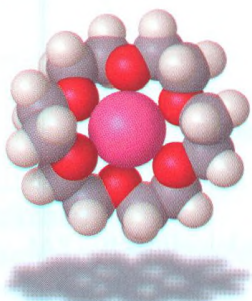
Alkoholy a fenoly

- 17.1 Názvosloví alkoholů a fenolů 588
- 17.2 Vlastnosti alkoholů a fenolů: vodíkové vazby 590
- 17.3 Vlastnosti alkoholů a fenolů: kyselost a bazicita 591
- 17.4 Přehled příprav alkoholů 596
- 17.5 Příprava alkoholů redukcí karbonylových sloučenin 598
- 17.6 Příprava alkoholů reakcí karbonylových sloučenin s Grignardovými činidly 601
- 17.7 Reakce alkoholů 605
- 17.8 Oxidace alkoholů 611
- 17.9 Chránění alkoholů 613
- 17.10 Příprava a využití fenolů 615
- 17.11 Reakce fenolů 618
- 17.12 Spektroskopie alkoholů a fenolů 619
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: ETHANOL: CHEMIKÁLIE, LÉČIVO A JED 623**
- Souhrn a klíčové pojmy 624
- Přehled reakcí 625
- Úlohy 628

18

Ethery a epoxidy, thioly a sulfidy

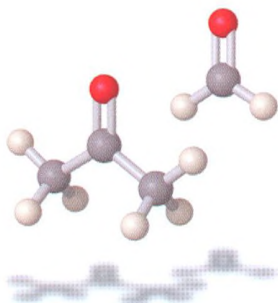
- 18.1 Názvosloví etherů 640
- 18.2 Struktura, vlastnosti a zdroje etherů 640
- 18.3 Williamsonova syntéza etherů 642
- 18.4 Alkoxymerkurace alkenů 643
- 18.5 Reakce etherů: kysele katalyzované štěpení 644
- 18.6 Reakce etherů: Claisenův přesmyk 646
- 18.7 Cyklické ethery: Epoxidy 648
- 18.8 Reaktivita epoxidů 649
- 18.9 Crownethery 654
- 18.10 Thioly a sulfidy 655
- 18.11 Spektroskopie etherů 658
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE A LEPIDLA 660**
- Souhrn a klíčové pojmy 661
- Přehled reakcí 662
- Úlohy 664

Přehledný úvod ke karbonylovým sloučeninám

- I. Typy karbonylových sloučenin 672
- II. Charakter karbonylové skupiny 674
- III. Obecné reakce karbonylových sloučenin 675
- IV. Souhrn 680
Úlohy 680

19

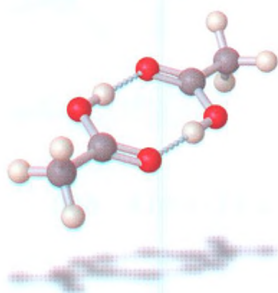
Aldehydy a ketony: nukleofilní adiční reakce

- 19.1 Názvosloví aldehydů a ketonů 683
- 19.2 Příprava aldehydů a ketonů 685
- 19.3 Oxidace aldehydů a ketonů 687
- 19.4 Nukleofilní adiční reakce na aldehydy a ketony 688
- 19.5 Relativní reaktivita aldehydů a ketonů 690
- 19.6 Nukleofilní adice H_2O : vznik hydrátu 691
- 19.7 Nukleofilní adice HCN: vznik kyanhydrinů 693
- 19.8 Nukleofilní adice Grignardových činidel a hydridů: vznik alkoholů 695
- 19.9 Nukleofilní adice aminů: vznik iminů a enaminů 696
- 19.10 Nukleofilní adice hydrazinu: Wolffova–Kižněrova reakce 700
- 19.11 Nukleofilní adice alkoholů: tvorba acetalů a ketalů 702
- 19.12 Nukleofilní adice fosfonium-ylidů: Wittigova reakce 706
- 19.13 Cannizzarova reakce: biochemické redukce 709
- 19.14 Konjugovaná nukleofilní adice na α,β -nenasycené aldehydy a ketony 711
- 19.15 Některé biologické nukleofilní adiční reakce 715
- 19.16 Spektroskopie aldehydů a ketonů 716
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: ENANTIOSELEKTIVNÍ SYNTÉZA 720**
- Souhrn a klíčové pojmy 721
- Přehled reakcí 722
- Úlohy 725

20

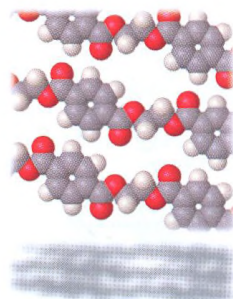
Karboxylové kyseliny a nitrily

- 20.1 Názvosloví karboxylových kyselin a nitrilů 738
- 20.2 Struktura a fyzikální vlastnosti karboxylových kyselin 740
- 20.3 Disociace karboxylových kyselin 741
- 20.4 Vliv substituentů na kyselost 743
- 20.5 Substituční efekty v substituovaných benzoových kyselinách 745
- 20.6 Příprava karboxylových kyselin 746
- 20.7 Přehled reakcí karboxylových kyselin 749
- 20.8 Redukce karboxylových kyselin 749
- 20.9 Chemie nitrilů 750
- 20.10 Spektroskopie karboxylových kyselin a nitrilů 755
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: VITAMIN C 757**
- Souhrn a klíčové pojmy 758
- Přehled reakcí 759
- Úlohy 761

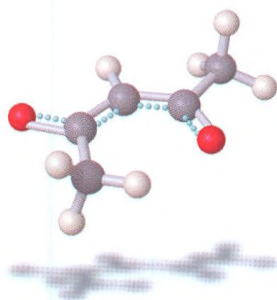

21

**Funkční deriváty
karboxylových kyselin
a nukleofilní acylová
substituce**

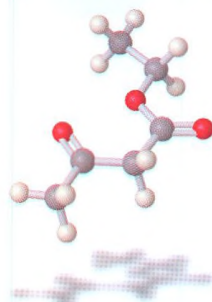
- 21.1 Názvosloví funkčních derivátů karboxylových kyselin 771
  - 21.2 Nukleofilní acylová substituce 774
  - 21.3 Nukleofilní acylová substituce v karboxylových kyselinách 779
  - 21.4 Halogenidy kyselin 783
  - 21.5 Anhydridy kyselin 788
  - 21.6 Estery 789
  - 21.7 Amidy 795
  - 21.8 Thioestery a acylfosfáty: Biologické deriváty karboxylových kyselin 798
  - 21.9 Polyamidy a polyestery: polymery se stupňovitým růstem 799
  - 21.10 Spektroskopie derivátů karboxylových kyselin 802
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: β -LAKTAMOVÁ ANTIBIOTIKA 804**
- Souhrn a klíčové pojmy 805
Přehled reakcí 806
Úlohy 809

22

**Substituční reakce
v α -poloze karboxylové
skupiny**

- 22.1 Keto–enol tautomerie 821
  - 22.2 Reaktivita enolů: mechanismus substitučních reakcí v α -poloze 824
  - 22.3 Halogenace aldehydů a ketonů do α -polohy 824
  - 22.4 Bromace karboxylových kyselin do α -polohy:
Hellou–Volhardova–Zelinského reakce 827
  - 22.5 Kyselost atomů vodíku v α -poloze: tvorba enolátového iontu 828
  - 22.6 Reaktivita enolátů 832
  - 22.7 Halogenace enolátů: haloformová reakce 833
  - 22.8 Alkylace enolátů 834
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: NEOBVYKLÉ PRVKY V ORGANICKÉ CHEMII 842**
- Souhrn a klíčové pojmy 844
Přehled reakcí 844
Úlohy 846

23

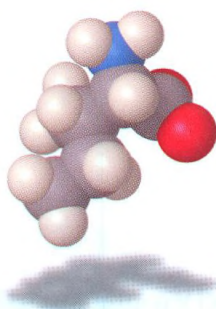
**Aldolizace
karboxylových sloučenin**

- 23.1 Mechanismus aldolizace karboxylových sloučenin 854
- 23.2 Aldolizace aldehydů a ketonů 855
- 23.3 Aldolizace a α -substituce 858
- 23.4 Aldolová kondenzace: syntéza enonů 859
- 23.5 Využití aldolizace v syntéze 861
- 23.6 Smíšené aldolizace 862
- 23.7 Intramolekulární aldolová kondenzace 864
- 23.8 Claisenova kondenzace 865
- 23.9 Smíšené Claisenovy kondenzace 867
- 23.10 Intramolekulární Claisenova kondenzace: Dieckmannova reakce 869

- 23.11 Michaelova adice 871
- 23.12 Storkova reakce 874
- 23.13 Využití aldolizace karbonylových sloučenin v syntéze:
Robinsonova anelace 876
- 23.14 Aldolizace karbonylových sloučenin v biologických systémech 878
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: ÚVOD K METABOLICKÝM PŘEMĚNÁM 878**
- Souhrn a klíčové pojmy 880
- Přehled reakcí 881
- Úlohy 883

24

Aminy

- 24.1 Názvosloví aminů 892
- 24.2 Struktura aminů 895
- 24.3 Vlastnosti a zdroje aminů 896
- 24.4 Bazicita aminů 897
- 24.5 Bazicita substituovaných arylaminů 901
- 24.6 Syntéza aminů 903
- 24.7 Reakce aminů 912
- 24.8 Reakce arylaminů 915
- 24.9 Tetraalkylamoniové soli jako katalyzátory fázového přenosu 921
- 24.10 Spektroskopie aminů 923
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: OPIUM A OPIÁTY 927**
- Souhrn a klíčové pojmy 928
- Přehled reakcí 928
- Úlohy 932

25

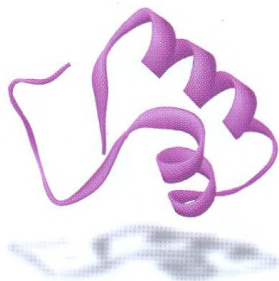
Biomolekuly: Sacharidy

- 25.1 Klasifikace sacharidů 943
- 25.2 Zobrazování prostorové stavby sacharidů pomocí Fischerovy projekce 944
- 25.3 D- a L-Monosacharidy 948
- 25.4 Konfigurace aldos 949
- 25.5 Cyklické struktury monosacharidů: Vznik hemiacetalů 952
- 25.6 Anomery monosacharidů: Mutarotace 954
- 25.7 Reakce monosacharidů 956
- 25.8 Konfigurace glukosy: Fischerův důkaz 963
- 25.9 Disacharidy 967
- 25.10 Polysacharidy a jejich syntéza 969
- 25.11 Další významné sacharidy 972
- 25.12 Sacharidy v buněčných stěnách 973
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: SLADIVOST 975**
- Souhrn a klíčové pojmy 976
- Přehled reakcí 977
- Úlohy 978

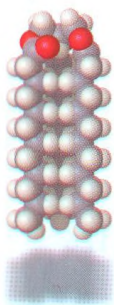

26

**Biomolekuly:
aminokyseliny, peptidy
a bílkoviny**

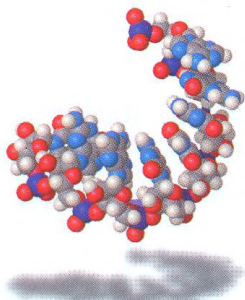
- 26.1 Struktura aminokyselin 986
  - 26.2 Izoelektrický bod 991
  - 26.3 Syntéza aminokyselin 994
  - 26.4 Enantioselektivní syntéza aminokyselin 996
  - 26.5 Peptidy a bílkoviny 998
  - 26.6 Kovalentní vazba v peptidech 999
  - 26.7 Stanovení struktury peptidů: aminokyselinová analýza 1000
  - 26.8 Stanovení sekvence aminokyselin: Edmanovo odbourávání 1001
  - 26.9 Stanovení sekvence aminokyselin: určení C-koncové aminokyseliny 1004
  - 26.10 Syntéza peptidů 1004
  - 26.11 Automatizovaná syntéza peptidů: Merrifieldova syntéza na pevné fázi 1008
  - 26.12 Klasifikace bílkovin 1009
  - 26.13 Struktura bílkovin 1010
  - 26.14 Enzymy 1012
  - 26.15 Jak pracují enzymy? Citrátsynthasa 1014
  - 26.16 Denaturace bílkovin 1016
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: BÍLKOVINY A VÝŽIVA 1016**
- Souhrn a klíčové pojmy 1017
  - Přehled reakcí 1018
  - Úlohy 1020

27

Biomolekuly: lipidy

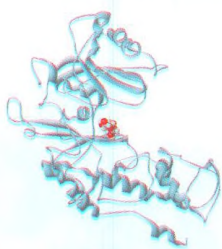
- 27.1 Vosky, tuky a oleje 1027
  - 27.2 Mýdla 1030
  - 27.3 Fosfolipidy 1032
  - 27.4 Prostaglandiny 1033
  - 27.5 Terpenoidy 1035
  - 27.6 Biosyntéza terpenoidů 1038
  - 27.7 Steroidy 1045
  - 27.8 Stereochemie steroidů 1047
  - 27.9 Biosyntéza steroidů 1049
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: CHOLESTEROL A CHOROBY SRDCE 1052**
- Souhrn a klíčové pojmy 1053
  - Úlohy 1053

28

**Biomolekuly:
heterocykly a nukleové
kyseliny**

- 28.1 Nenasycené pětičlenné heterocykly 1061
  - 28.2 Struktura pyrrolu, furanu a thiofenu 1062
  - 28.3 Elektrofilní substituce pyrrolu, furanu a thiofenu 1063
  - 28.4 Pyridin, šestičlenný heterocyklus 1064
  - 28.5 Elektrofilní substituce pyridinu 1065
  - 28.6 Nukleofilní substituce pyridinu 1065
  - 28.7 Heterocykly s kondenzovanými kruhy 1067
  - 28.8 Nukleové kyseliny a nukleotidy 1069
  - 28.9 Struktura nukleových kyselin 1071
  - 28.10 Párování bází v DNA: Watsonův–Crickův model 1072
  - 28.11 Nukleové kyseliny a dědičnost 1074
  - 28.12 Replikace DNA 1075
  - 28.13 Struktura a syntéza RNA: transkripce 1077
  - 28.14 RNA a biosyntéza proteinů: translace 1078
  - 28.15 Sekvenování DNA 1082
  - 28.16 Syntéza DNA 1082
  - 28.17 Polymerasová řetězová reakce 1086
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: DNA JAKO „OTISKY PRSTŮ“ 1087**
- Souhrn a klíčové pojmy 1088
- Přehled reakcí 1089
- Úlohy 1090

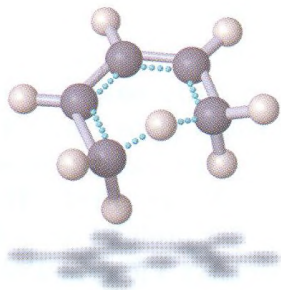
29

**Organická chemie
metabolických procesů**

- 29.1 Přehled metabolismu a biochemická energie 1094
  - 29.2 Katabolismus tuků: β -oxidace 1098
  - 29.3 Katabolismus sacharidů: glykolýza 1104
  - 29.4 Konverze pyruvátu na acetyl-CoA 1110
  - 29.5 Cyklus citronové kyseliny 1113
  - 29.6 Katabolismus bílkovin: transaminace 1116
  - 29.7 Biosyntéza mastných kyselin 1118
  - 29.8 Syntéza sacharidů: glukoneogeneze 1122
  - 29.9 Závěrečné poznámky k biochemickým transformacím 1125
- CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: BAZÁLNÍ METABOLISMUS 1126**
- Souhrn a klíčové pojmy 1126
- Úlohy 1127

30

Orbitaly a organická chemie: pericyklické reakce

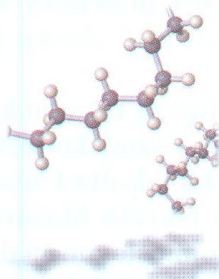
- 30.1 π -Molekulové orbitaly konjugovaných systémů 1134
- 30.2 Molekulové orbitaly a pericyklické reakce 1135
- 30.3 Elektrocyklické reakce 1137
- 30.4 Sterický průběh termických elektrocyklických reakcí 1139
- 30.5 Fotochemické elektrocyklické reakce 1141
- 30.6 Cykloadiční reakce 1142
- 30.7 Sterický průběh cykloadičních reakcí 1144
- 30.8 Sigmatropní přesmyky 1146
- 30.9 Některé příklady termických sigmatropních přesmyků 1148
- 30.10 Souhrn pravidel pro pericyklické reakce 1150

CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: VITAMIN D 1151

Souhrn a klíčové pojmy 1152

Úlohy 1152

31

Syntetické polymery

- 31.1 Polymery s řetězovým růstem 1160
- 31.2 Sterický průběh polymerace: Zieglerovy–Nattovy katalyzátory 1161
- 31.3 Kopolymery 1163
- 31.4 Polymery se stupňovitým růstem 1165
- 31.5 Struktura polymeru a jeho fyzikální vlastnosti 1167

CHEMIE@LIDSKÁ ČINNOST: BIOLOGICKY ODBOURATELNÉ POLYMERY 1170

Souhrn a klíčové pojmy 1172

Úlohy 1173

Dodatek A: Názvosloví polyfunkčních organických sloučenin A-1

Dodatek B: Konstanty kyselosti některých organických sloučenin A-9

Dodatek C: Slovník základních pojmů A-11

Dodatek D: Odpovědi k úlohám v textu A-35

Dodatek E: Nobelovy ceny udělené za chemii A-57

Rejstřík I-1